

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

«Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΜΑΣ»

Α

ΛΕΞΕΙΣ

- αβασκάνου = ματιάζω
- αβγατίζω = αυξάνω
- αγάλια – αγάλια = σιγά- σιγά
- αγάνες = το μαύρο χρώμα που αφήνουν τα κάρβουνα
- αγανός = αραιά υφασμένος
- αγκαστρωμέν=έγγυος
- αγγουρτσιά= άγρια αχλαδιά
- αλατζάς= χοντρό ύφασμα
- αλαφιάζομαι = τρομάζω
- αλαφρό = ελαφρό
- αλέτρι = εργαλείο με το οποίο οργώνουμε
- το χωράφι
- αλία = αλίμονο
- αλυχταώ = γαυγίζω
- αμάν= έλεος
- αμπάρα = πόρτα
- αμπατί = πόρτα
- άμπλος = σημείο όπου το νερό βγαίνει κατευθείαν μέσα από τη γη
- αμποδάω = εμποδίζω
- αντάρα = ομίχλη
- απανμ = απάνω μου
- απίστωμα = μπρούμυτα
- απστουμίθκα = έπεσα
- απομαζώνω = μαζεύω καρπούς

- απόσκι = σκιερό μέρος
- **απούθε = από που**
- αράδα = γραμμή
- αρδελεύω = δέρνω αλύπητα
- αρέλεγος=μεγάλο κόσκινο που χρησιμοποιείται για τον καθαρισμό του σταριού
- αρίδες = πόδια
- αρνάδα = θηλυκό αρνί
- αρούπωτος = αχόρταγος
- ασίφταγος = ανήσυχος
- ασκί = τσουβάλι
- αστοχάω = ξεχνώ
- αστραποβολάει= αστράφτει ο ουρανός από κεραυνούς

κόσκινο

Β

- βάβα = γιαγιά
- βαβούρα = θόρυβος, αναταραχή
- βάλι = βουβάλι
- Βαρελίτσα=βαρελάκι
- βελέτζα = βαριά κουβέρτα
- βζάνω = θηλάζω
- Βούρδουλας= βίτσα, βέργα

βαρελίτσα

ταβλαμπάς

καφεκόπτης

Γ

- γατσιούλια = γατάκια
- γελάδα = αγελάδα
- γιατάκι = κρεβάτι
- γίκος = παπλώματα και κουβέρτες
μία πάνω στην άλλη
- γινάτι= το πείσμα, η αντίδραση
- γιομίζω = γεμίζω
- γιουβέτσι= φαγητό
- γιούρτια=κήποι
- γκαβός = τυφλός
- γκαρδαμομένος = δυνατός

γουδί

γάστρα

- γκιόσα = πολύ γριά
- γκλίτσα= η μαγκούρα
- γκρας= το τουφέκι
- γλίνα = το λίπος
- γνέμα = νήμα
- γούρνα = στέρνα
- γουρνοτσάρχο = τσαρούχι από δέρμα
γουρουνιού
- γρέκι = αϋπνία
- γρόσι = τα χρήματα
- γρούνι = γουρούνι
- γωνιά = τζάκι

Δ

- δερμάτι = χρησιμοποιούταν για την αποθήκευση τυριού φτανόταν από δέρμα ζώου ,κυρίως κατσικιού)
- δ'λειά = δουλειά
- δώμα = δωμάτιο

πλαστήρι

Ε

- εκειός = εκείνος
- εψές = εχθές

Ζ

- ζαβός = 1.στραβός 2. χαζός
- ζαγάρι= το σκυλί για το κυνήγι
- ζαρκάδ = ζαρκάδι
- ζάφι =κουμαντάρω
- ζγώνω = πλησιάζω
- ζεμπίλι= το πλεκτό καλάθι
- ζευλώνω = χτυπώ
- ζλάπια = άγρια ζώα
- ζουλάπι= ο άμυαλος
- ζούπισμα = στρίμωγμα
- ζουρλός= ο παλαβός
- σα

Θ

- θλυκώνω = κουμπώνω

Ι

- ιλάρωσα = έφαγα και φούσκω

Κ

- καζίκι= μεγάλο χρέος
- καζούρα = το ρεζίλι
- κακάβ = μαγειρικό σκεύος
- καλογέρ = καλόγερος
- καλούδια = αγαθά, δώρα
- καμπλάφ = καπέλο ιερέα
- κανίσια = κρασί + ψωμί = δώρο γάμου
- κάργα = πλήρες , γεμάτο
- καράμπα = εκεί που φτιάχνουν το ξινόγαλο (βούτυρο)
- καραούλι= κρατάω τσίλιες
- κασόνι = χώρος αποθήκευσης αλευριού
- καστραβέτσι = αγγούρι
- καταϊ = κάτω
- κατκινό= καλυβάκι
- κατώι = κάτω μέρος σπιτιού
- καψτράνα = χαλινάρι
- κδούνα = μεγάλο κουδούνι
- κεράνι= ράντζο
- κεφαλαργία = πονοκέφαλος
- κιγούμι = μεγάλο δοχείο για λάδι
- κ'κί = κουκί
- κλαπατσάρκο = αδύνατο
- κλεφτς = κλέφτης

- κνάβ = κουνάβι
- κνούπ = κουνούπι
- κοκόνα = κόρη κολοφούσια = κλαδιά που φυτρώνουν κάτω από τα δέντρα
- κονάκι = μικρό σπίτι
- κουλκουρισμένος = ξυρισμένος
- κουρκούτ = χυλός ή κρέμα φτιαγμένος/νη από αλεύρι καλαμποκιού
- κουρμπέτι= η ξενιτιά
- κούσι = πολύ γρήγορα
- κουτσοπάκια = κοριτσάκια
- κούτσουρο (μεταφορικά) = χαζός
- κοφτιά = ψέμα
- κριγιάρ = αρσενικό πρόβατο
- κρύουσαμε = κρυώσαμε
- κταβ = κουτάβι
- Κοτζάμ= τόσο μεγάλο
- κτάλι = κουτάλι
- κ'τί =κουτί

κουδούνα

Λ

- λαδικό -ρόι= δοχείο για λάδι
- λαλούν = μιλούν
- λαμπίκο = πεντακάθαρα
- λαούσα = σουγιάς
- λειμώνια = λεμονιά
- λιθάρι = πέτρα
- λιριασμένος = χλωμός
- λίχνος = φως
- λόντζα = καλύβα ζώων
- λούμπα = λακούβα με νερό
- λούτσα = βρεγμένος

ρόι

1. Τηγάνι
2. Σούβλα
3. Τάλαρος
4. Κακάβι
5. ταψί

M

- μακεδονήσι = μαϊντανός
- μαλέτσικο = μικρό παιδί
- μαντάτο = είδηση
- μαντζούνι = βότανο
- μαντράχαλος = μεγάλος στο ύψος
- μαρτήνια = πρόβατα
- μαρτήνι = φάρμα
- μαργώνω = κρυώνω
- μαρούδα = τσάντα για το σχολείο
- μάσα = εργαλείο για το τζάκι
- ματιές = φαγητό φτιαγμένο από εντόσθια γουρουνιού και μυρωδικά μέσα σε γουρουνίσια έντερα.
- ματσαλόντα = μασουλώντας
- μέρος = τουαλέτα
- μεσάλ' = τραπεζομάντηλο
- मिलιούνια = πολλά
- μιτσατούρικο = κάτι έγινε
- μουσαφίρης = επισκέπτης
- μπαγρατσάκι = σακίδιο
- μπαϊράκι = κάνει ότι θέλει
- μπάκα = κοιλιά
- μπάκακας = βάτραχος
- μπαλάσκα = θήκη πυρομαχικών

- μπαρτζακακίες = αστεία
- μπαφούνης = ακούρευτος
- μπαχάρ = μυρωδικό
- μπέσα = εμπιστοσύνη , πίστη
- μπέχονο = πανωφόρι, μπουφάν
- μπήτ = εντελώς
- μπιέλο = κουβάς
- μπλάνα = σβόλος από πέτρα
- μπλάρ = μουλάρι
- μπόι = το ανάστημα
- μπόμπιρας = το πονηρό παιδί
- μπομπότα = πίτα φτιαγμένη από αλεύρι καλαμποκιού
- μπόνο = πόνος
- μποτσινιές = κλωτσιές και μπουνιές
- μπούζι = πολύ κρύο
- μπουζουριάζω = τρώω
- μπουλιάρης = ζητιάνος
- μπουτσικοκέφαλος = ξεροκέφαλος
- μπουχαρί = τζάκι
- μπούχατω = κατάβρεξε το
- μσκάρ = μοσχάρι
- μύτ = μύτη

N

- νισάφ = έλεος
- νταντανιασμένος = κρυωμένος
- νταβάς = μικρό ταψί
- νταουσάνης = λαγός
- νταραβέρι = σχέσεις
- νταούλι = πρήξιμο στην κοιλιά
- ντερλικώνω = τρώω
- ντερωμένος = καμαρωτός
- ντιβανοκασέλα = καναπές κρεβάτι και αποθήκη ρούχων
- ντίπ = καθόλου, τελείως
- ντίχο = τοίχο
- ντ'λαπ = ντουλάπι
- ντουμανιάζω = γεμίζω καπνό

νταβάς

νταμιζάνα

Ξ

- ξεμωραμένος = χωρίς νου
- ξεμισκλείζομαι = κάνω μεγάλο διασκελισμό
- ξεμπλετσώνομαι = γδύνομαι
- ξεπεσούρα = κατάντια
- ξεπετάγομαι = μεγαλώνω
- ξομπλιάζω = κουτσομπολεύω
- ξυλιάζω = κρυώνω

Ο

- ούλς = όλους
- όντα = ίσα

Π

- παλαμίζω = ασβεστώνω
- πατάκα = πατάτα
- πατσαβούρα = βρώμικο πανάκι
- παχνί = ο χώρος τροφής των ζώων
- πδούλια = μικρά σκουλήκια που πάνε στα τρόφιμα
- πεμολιμέντο = αποτυχημένος
- πεσκέσι = δώρο
- πέτρα = φύλλα πίτας
- πιδί = παιδί

- π'λι = πουλί
- πουδάρ = το πόδι
- πούντα = το βαθύ κρύωμα
- πρατίνα = προβατίνα
- πρεβέντα = κεντημένο ψωμί
- πρναρι = πουρνάρι
- προυμάδα = ψωμί συνήθως ψημένο στο τζάκι

Ρ

- ράικος = ήλιος
- ρζόγαλο = ρυζόγαλο
- ρούπωσα = χόρτασα

πρεβέντα

Σ

- σαϊλός = τρελός
- σάκας = θόρυβος
- σ'ακεί = κατά εκεί
- σαρμανίτσι = η κούνια για μωρά
- σαρούπι = σκούπα
- σατίλι = κουβάς
- σγουρ = αρνί (ενός χρόνου)
- σεκλετίζομαι = στενοχωριέμαι
- σκαλτσούνι = κάλτσα
- σκλεπούνι = σκνιπάκι
- σκ'λί = σκυλί
- σκαμνί = μικρό ξύλινο καρεκλάκι
- σκαστούρ = βεγγαλικό

σκαφίδι

σίδηρο

- σκαφίδι = εκεί που ζύμωναν παλιά οι γυναίκες
- σκουμπίνι = παχύς
- σοφράς = μικρό τραπεζάκι φαγητού
- στουρνάρι = 1. χαζός 2. πέτρα
- στρωσίδι = στρώση
- στυλιάρας = ψιλός άνθρωπος
- σφούγγατο = σκούπισέ το
- σχ'νί = σχοινί

T

- τάβλα = χαμηλό τραπέζι
- ταβλαμπάς = κάδος για την εξαγωγή βουτύρου από γάλα
- τάλαρος = ξύλινο αποθηκευτικό σκεύος
- ταπί = χωρίς λεφτά
- ταχιά = αύριο
- ταχνί = αυριανή
- τεμπελεχανάς = αυτός που βαριέται
- τεμπλαρώνω = αράζω στο κρεβάτι
- ταμπλάς = εγκεφαλικό
- τέτζερης = κατσαρόλα
- τζιανός = λαιμός
- τζόρας = ξεροκέφαλος
- τ ' Ξτου = τα Χριστούγεννα
- τραϊ = τράγος τραπέτσ = πολύ ξινό
- τρατάρισμα = σερβίρισμα
- τρελοχάμπερο = το περίεργο νέο
- τρόγαλο = τυρόγαλο
- τραγοβέλετζα = βαριά κουβέρτα φτιαγμένη από μαλλί κατσίκας
- τσαγκρί = 1.πέτρα 2.αυτός που δεν παίρνει χαμπάρι
- τσακίσκα = τσακίστηκα
- τσακλατίζω = χτυπάω το ένα με το άλλο

- τσακνοπόδαρος = αδύνατος με ψηλά αδύνατα πόδια
- τσανάκα, γαβάθα = πήλινο σκεύος
- τσανάκι = το μεταλλικό πιάτο
- τσαντλιάρα = μεγάλο σακούλι
- τσαπρατίστηκε = στολίστηκε
- τσαούλι = σαγόνι
- τσιπράγκαλα = τα διάφορα πράγματα
- τσκάλι = κανάτα
- τσιφούτης = τσιγκούνης
- τσοκάρ = κοτρώνα
- τσόλια = σκεπάσματα
- τσουνιάς = σκεπάσου
- τσούπρα = κόρη , θυγατέρα
- τσουνάπι = κάλτσα
- τστούνι = τσουλούφι
- τφέκ = τουφέκι

Χ

Φ

- χαζοκλούκου = χαζή, ανόητη, χαζοχαρούμενη
- χαλίπωσαν τα μάτια του = νύσταξε
- χάμου = κάτω
- χεράμ = στρώση
- χούι = η συνήθεια
- χουγιάζω = φωνάζω
- χούμα = χώμα
- χύμξε = όρμησε

- φάρα = το γένος
- φιρί - φιρί το πας = επιδιώκει με το ζόρι
- φλέψουμε = κεράσουμε
- φλουκώνω = νικώ, κερδίζω
- φούμαρα = ψέματα
- φτεμένη = φυτεμένη
- φτιλιές = συκοφαντίες
- φωνάξατι = φωνάξατε

Ψ

- ψωμοτύρ = ψωμί και τυρί

ψήστης

Βιβλιοδετική πρέσα

*(Ευγενική παραχώρηση
του σάλλεκτη Επιμεϊνώνδα Μεταξά)*

ΠΑΠΑΛΑΜΠΡΑΙΝΑ

Στου Παπαλά, Παπαλάμπραινα
Στου παπαλάμπρου την αυλή,
Στου παπαλάμπρου την αυλή,
Είναι μία μάζεψη πολλή.
Και αν ο παπάς, Παπαλάμπραινα,
Και αν ο παπάς, ειν' άρρωστος,
Κι αν η παπαδιά πεθαίνει,
Παπαλάμπραινα καημένη.
Ουτ' ο παπάς, Παπαλάμπραινα,
Ούτε ο παπάς είν' άρρωστος,
ουτ' η παπαδιά πεθαίνει,
Παπαλάμπραινα καημένη.
Οι κλέφτες, τους, Παπαλάμπραινα,
οι κλέφτες τους εγδύσανε,
οι κλέφτες τους εγδύσανε,
και τα λεφτά ζητήσανε.
Μια λυγερή , Παπαλάμπραινα,
μια λυγερή εφώναξε,
μια λυγερή εφώναξε,
τους κλέφτες, τους εφώναξε.
Τρέξε Γιωργά, Παπαλάμπραινα,
τρέξε, Γιωργάκη ξάδερφε
τρέξε, Γιωργάκη ξάδερφε
οι κλέφτες μας εκαψανε.

Ο ΑΪΤΟΣ

Ένας αϊτός μωρέ ένας αϊτός
καθότανε ναι μωρέ καθότανε
αχ ένας αϊτός καθότανε
στον ήλιο και liaζότανε
ναι μωρέ liaζότανε.

Και τσίμπαγε τα νύχια του
μωρέ τα νυχάκια του
αχ και τσίμπαγε τα νύχια του
τα νυχοποδαράκια του
μωρέ ποδαράκια του

Ε την πέρδικα που πιάσατε
ε μωρέ που πιάσατε
αχ την πέρδικα που πιάσατε
να μην την εχαλάσετε
ε μωρέ χαλάσετε

Για 'θα την βάλω σε χρυσό κλουβί
Να με ξυπνάει κάθε πρωί.

ΕΝΑΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ ΧΟΡΕΥΕ

Ορέ ν' ένας λεβέντης χόρευε
Μωρέ σε μαρμαρένιο αλώνι
Ορέ και η κόρη που αγαπά
Μωρέ κρυφά τον καμαρώνει
Ορέ και με το μάτι τον πατά
Μωρέ και με τα χείλη του λέει
Ορέ που 'σουν εψές λεβέντη μου
Μωρέ που 'σουν προψές το βράδυ
Ορέ ν' εψές ήμουν στη μάνα μου
Μωρέ προψές στην αδερφή μου
Ορέ κι απόψε στο σπιτάκι μας
Μωρέ να κοιμηθούμε αντάμα

Ο ΓΕΡΟ ΤΣΕΛΙΓΚΑΣ

Σ' αυτές τις ράχες τις ψηλές
Λεβέντες μου που πάτε ,
Σας βλέπει ο γερο τσέλιγκας ,
Τα νιάτα του θυμάται
Τσέλιγκα γερο τσέλιγκα
Του λεν' δυο βλαχοπούλες
Πόσες φορές ανέβηκες
Σ ' εκείνες τις ραχούλες
' Πολλές φορές ανέβηκα και σαν το λεοντάρι
Μα τώρα πια εγέρασα δεν είμαι παλληκάρι '

ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΑ

Καραγκούνα , καραγκούνα ,
Σένα πρέπουν τα σεγκούνια
Καραγκούνα τα σαγιά σου
Και γλυκό ειν' το φίλημά σου
Καραγκούνα λύγισέ τη ,
Την ψιλή , λιγνή σου μέση
Πέρασε ένα καλοκαίρι
Και δε μου 'στειλες χαμπέρι
Τι χαμπέρι να σου στείλω ,
Που 'πιασα καινούριο φίλο

ΜΕ ΓΕΛΑΣΑΝ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

Με γέλασαν τα πουλιά,
της άνοιξης τ' αηδόνια.
Με γέλασαν και μου `πανε,
ποτέ δε θα πεθάνω.

Φτιάχνω κι εγώ το σπίτι μου
ψηλότερο από τ' άλλα.
Σαράντα δυο πατώματα,
εξήντα παραθύρια.

Στα παραθύρια στέκομαι,
τους κάμπους αγναντεύω.
Βλέπω τους κάμπους πράσινους
και τα βουνά γαλάζια.

Βλέπω το Χάρο που 'ρχεται
καβάλα στ' άλογό του
Με γέλασαν τα πουλιά,
της άνοιξης τ' αηδόνια.

Με γέλασαν τα πουλιά,
της άνοιξης τ' αηδόνια.
Με γέλασαν και μου είπανε,
ο Χάρος δε με παίρνει.

Μη με παίρνεις Χάρο,
μη με παίρνεις
γιατί δε με ξαναφέρνεις.

ΑΝΑΘΕΜΑ ΤΟΝ ΠΟΥ ΘΑ ΠΕΙ (ΑΔΕΡΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ)

ΑΝΑΘΕΜΑ ΤΟΝ ΠΟΥ ΘΑ ΠΕΙ
ΤΑ ΑΔΕΡΦΙΑ ΔΕΝ ΠΟΝΙΟΥΝΤΑΙ
ΜΑΥΡΑ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ
ΤΑ ΑΔΕΡΦΙΑ ΔΕΝ ΠΟΝΙΟΥΝΤΑΙ
ΧΕΛΙΔΟΝΑΚΙ ΜΟΥ

ΤΑ ΑΔΕΡΦΙΑ ΣΚΙΖΟΥΝ ΤΑ ΒΟΥΝΑ
ΚΑΙ ΔΕΝΤΡΑ ΞΕΡΙΖΩΝΟΥΝ
ΜΑΥΡΑ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ
ΚΑΙ ΔΕΝΤΡΑ ΞΕΡΙΖΩΝΟΥΝ
ΧΕΛΙΔΟΝΑΚΙ ΜΟΥ
ΔΥΟ ΑΔΕΡΦΙΑ ΕΙΧΑΝ ΜΙΑ ΑΔΕΡΦΗ
ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΞΑΚΟΥΣΜΕΝΗ
ΜΑΥΡΑ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ
ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΞΑΚΟΥΣΜΕΝΗ
ΧΕΛΙΔΟΝΑΚΙ ΜΟΥ

ΤΗΝ ΦΘΟΝΑΓΕ Η ΓΕΙΤΟΝΙΑ
ΤΗΝ ΖΗΛΕΥΕ Η ΧΩΡΑ
ΜΑΥΡΑ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ
ΤΗΝ ΖΗΛΕΥΕ Η ΧΩΡΑ
ΧΕΛΙΔΟΝΑΚΙ ΜΟΥ

ΤΗΝ ΖΗΛΕΨΕ ΚΙ Ο ΧΑΡΟΝΤΑΣ
ΚΑΙ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΤΗΝ ΠΑΡΕΙ
ΜΑΥΡΑ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ
ΚΑΙ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΤΗΝ ΠΑΡΕΙ
ΧΕΛΙΔΟΝΑΚΙ ΜΟΥ

ΑΣΕ ΜΕ ΧΑΡΕ ΜΟΥ ΑΣΕ
ΣΗΜΕΡΑ ΜΗ ΜΕ ΠΑΙΡΝΕΙΣ
ΜΑΥΡΑ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ
ΣΗΜΕΡΑ ΜΗ ΜΕ ΠΑΙΡΝΕΙΣ
ΧΕΛΙΝΟΔΑΚΙ ΜΟΥ

ΒΑΤΟΥΣ ΚΙ ΑΓΚΑΘΙΑ

Βάτους και αγκάθια πάτησα, Βασιλω μου,
αμάν- αμάν Βασίλω, όσο να σ' αγαπήσω. Και τώρα που σ' αγάπησα, Βασίλη μου,
αμάν – αμάν Βασίλω, μου λένε να σ' αφήσω.

Μου λένε να σ' αφήσω και να σε παρατήσω.

Φέτος τα στάρια χάλασαν, Βασίλω μου, αμάν – αμάν, Βασίλω, και τι ψωμί θα φάμε
στο δρόμο που θα πάμε . Φέτος τα' αμπέλια χάλασαν, Βασίλω μου, αμάν – αμάν,
Βασίλω, και τι κρασί θα πιούμε. όταν στεφανωθούμε ;

Κάλιο να ιδώ το αίμα σου, Βασίλω μου, αμάν – αμάν, Βασίλω, στη γη να κοκκινίζει,
Παρά να δω τα ματιά σου, άλλος να τα φιλήσει.

Στην Πάτρα πάω κι έρχομαι, Βασίλω μου, αμάν – αμάν, Βασίλω, τι θέλεις να σου
στείλω ;

Στείλε μου χτένι και γυαλί, Βασίλω μου, αμάν – αμάν, Βασίλω, και μια πυκνή
τσατσάρα. Το χτένι να χτενίζεσαι και το γυαλί να βλέπεις,

Κι αυτήν την πυκνοτσάτσαρα αμάν – αμάν, Βασίλω μου, να στρώνεις τα μαλλιά σου.

ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΘΑ ΓΙΝΩ

Βασιλικός θα γίνω στο παραθύρι σου,
στο παραθύρι σου
κι ανύπαντρος θα μείνω για το χατίρι
σου,
για το χατίρι σου

Το φεγγάρι κάνει βόλτα στην αγάπης
μου την πόρτα
Το φεγγάρι κάνει κύκλο στην αγάπης
μου τον κήπο

Έβγα απ' το παραθύρι κρυφά απ' τη
μάνα σου,
κρυφά απ' τη μάνα σου
και κάνε πως ποτίζεις τη μαντζουράνα
σου,
τη μαντζουράνα σου

Το φεγγάρι...
Ο ήλιος βασιλεύει κι η μέρα σώνεται,
κι η μέρα σώνεται
κι ο νους μου απ' την αγάπη
δε συμμαζώνεται,
δε συμμαζώνεται

Το φεγγάρι...

Έβγα να σε δω, έβγα να σε δω
Έβγα να σε δω, να παρηγορηθώ

Το φεγγάρι...

Ποιος σε φίλησε, ποιος σε φίλησε
Ποιος σε φίλησε και σε κοκκίνισε

Έλα, έλα, με τ' εμένα, να περνάς
χαριτωμένα

Έλα, έλα, το πουλί μου, τώρα που 'μαι
μοναχή μου

Εσύ είσαι το σταφύλι και εγώ το
τσάμπουρο

φίλα με εσύ στα χείλη και εγώ στο
μάγουλο.

Ο ΜΕΝΟΥΣΗΣ

Ο Μενούσης, ο Μπερμπίλης
κι ο Ρεσούλ Αγάς,
σε κρασοπουλειό πηγαίνουν
για να φαν να πιούν.

Κει που τρώγαν,
κει που πίναν
και που γλένταγαν,
κάποιος έφερε κουβέντα
για τις όμορφες.

Όμορφη γυναίκα έχεις
βρε Μενούσ' Αγά!
Πού την είδες, πού την ξέρεις
και τη μολογάς;

Χθες την είδα στο πηγάδι
που `παιρνε νερό
και της δωσα το μαντήλι
και μου το `πλύνε.

Αν την είδες κι αν την ξέρεις,
πες μου τι φορεί;
Ασημένιο μεσοφόρι
με χρυσό πουλί.

Κι ο Μενούσης,
μεθυσμένος πάει την έσφαξε.
Το πρωί ξεμεθυσμένος
πάει την έκλαιγε:

Σήκω χήνα μ' ,
σήκω πάπια μ' ,
σήκω νεραντζιά .
Σήκω λούσου και
αρματώσου
κι έμπαστο χορό.

Να σε δουν τα παλικάρια
να μαραίνονται.

Να σε δω κι εγώ ο καημένος
και να χαίρομαι.

ΙΤΙΑ, ΙΤΙΑ

Ιτιά, ιτιά μοσχοϊτιά
μου `χεις μαράνει την καρδιά.
Ιτιά, ιτιά λουλουδιασμένη,
συ μου `χεις την καρδιά καμένη.

Ιτιά, ιτιά λουλουδιασμένη,
αχ, πώς μοσχοβολάς καημένη.
Ιτιά, ιτιά μέσα στο ρέμα,
πως σ' αγαπώ δεν είναι ψέμα.

Ιτιά μου σε παρακαλώ,
σκύψε να κόψω τον ανθό
Στη Ρούμελη και στο Μοριά,
όλοι χορεύουν την ιτιά.

ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΓΑΜΟΥ

1. Εδώ πέρα στην γειτονιά,
στην παραπέρα ρούγα μια λυγερή
καρτέραγε να πάνε να την πάρουν
κι όλο του καλού της έλεγε
και όλο του καλού της λέει.
Ρήγα μ' ήρθαν οι φίλοι σου
και αδελφόητοι σου
σε καρτερούν να ορμωθείς
να πας να στεφανώσεις.

2. Έρθε η ώρα έβγα τώρα
όσε γαμπρέ να κάτσεις σε
μαξιλάρι πούπουλο
σε ψηλό σκαμνί
να βλέπεις κατά ανατολή
να πλατοδιώχνεις δύση
να κουρευτής να ξυριστείς
να λούσεις να χτενίσεις
να κάμης μπόλικά τα μαλλιά σου.

ΤΟ ΣΥΜΠΕΘΕΡΙΚΟ ΑΝΑΧΩΡΕΙ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΜΠΕΘΕΡΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΟΥΝ

Ευχή σου μου μανούλα μου τώρα στο ξεκίνημα μου και εξακολουθεί το τραγούδι
« Κιτρινολεμονιά και ματζουράνα μου » .
Αρνήσου τους δικούς και έλα αντάμα μου
Πώς να τσ' αρνηθώ και πώς να τους το ειπώ
που είμαι κορτσάκι δεκαοχτώ χρονών.
Έχε γεια πατέρα και μητέρα μου
στο καλό παιδί μου θυγατέρα μου.

Η ΝΥΦΗ ΞΕΠΕΖΕΥΕΙ

Πάτα περδικούλα μ'
στου γαμπρού την πορτούλα.
Δεν πατάω, δεν πηγαίνω τον άπητό μου περιμένω.
Αυτού έμπα, αυτού έβγα
αυτού πουλιά να κάμεις.

ΤΡΕΧΕΙ Ο ΠΕΘΕΡΟΣ ΝΑ ΤΗΝ ΒΟΗΘΗΣΕΙ ΝΑ ΠΕΖΕΨΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟ ΜΟΥΛΑΡΙ

Δεν πεζεύω, δεν πεζεύω
όσο να έρθει ο πεθερός μου
να μου τάξει κομμάτι αμπέλι
και κομμάτι περιβόλι
να μου τάξει μια μηλιά,
μια μηλιά γλυκομηλιά.

ΟΤΑΝ Η ΝΥΦΗ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΕΤΑΙ ΛΙΓΟ ΑΠΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙΚΟ ΤΗΣ ΤΟ ΣΥΜΠΕΘΕΡΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΑΕΙ

Μάνα μου τα λουλούδια μου
συχνά να τα ποτίζεις,
να τα ποτίζεις ζάχαρη,
να τα ποτίζεις μόσχο.

ΤΟ ΣΥΝΟΙΚΕΣΙΟ

Ο προξενητής ή η προξενήτρα

Στα χωριά εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις οι γάμοι γίνονταν με συνοικέσιο. Για να τελειώσει δε ένα συνοικέσιο έπρεπε να μπει στη μέση ένας μεσάζοντας, ο λεγόμενος προξενητής. Τις περισσότερες φορές η προξενήτρα, γιατί οι γυναίκες τα κατάφερναν καλύτερα στις δουλειές αυτές. Τόσο ο προξενητής άνδρας ή γυναίκα λεγόταν και συμπέθερος ή συμπεθέρα η δε πράξη που έπρεπε να τελειώσουν προξενικό ή συμπεθεριό.

Το συνοικέσιο τελείωνε

Όταν τελείωνε η συζήτηση για την προίκα ευνοϊκά βέβαια τότε έδιναν όλοι τα χέρια, αντάλλασαν ευχές και φιλιόντουσαν. Αμέσως δυνάμωναν το φώς και έπεφτε η πρώτη τουφεκιά για να χαρούν οι φίλοι και να σκάσουν οι οχτροί όπως έλεγαν τότε. Αμέσως μετά ο πατέρας της νύφης έδινε εντολή να τραταριστούνε. Η νύφη έφερνε αμέσως λουκούμι και δροσερό νερό.

Χρονιάρες μέρες

Τις χρονιάρες μέρες στα χωριά οι χωρικοί το έχουν σε μεγάλο κακό να εργασθούν. Με το κτύπημα της καμπάνας για τον εσπερινό όπου και αν βρίσκονται εγκαταλείπουν αμέσως κάθε δουλειά που κάνουν, σηκώνονται επάνω κάνουν το σταυρό τους γυρίζοντας κατά την ανατολή και λένε την εξής φράση « Αφέντη μου τάδε (εάν εορτάζει κάποιος Άγιος ή Αγία μου ή Χριστέ μου ή Παναγία μου αν εορτάζουν αυτοί) να μας έχεις καλά και του χρόνου στη χάρη σου» . Το ίδιο γίνεται και μέσα στο σπίτι όταν κτυπάει ο εσπερινός και την ώρα εκείνη οι γυναίκες του σπιτιού αν τύχαινε να γνέθουν, να υφαίνουν, να ξάνουν μαλλιά ή να πλέκουν. Αμέσως άφηναν τη δουλειά αυτή σηκώνονταν και έκαναν το σταυρό τους. Αν τύχει καμιά από τις γυναίκες αυτές και ξεχάσει ή δεν πάρει είδηση το καμπανοχτύπημα, τότε ακούγεται βαριά η φωνή της γιαγιάς ή της μάνας να λέει « Εεε ! Δεν ακούσατε τον εσπερινό, η καμπάνα χτυπά ξημερώνει χρονιάρια μέρα » .

Πρωτοχρονιά

Για τον καινούριο χρόνο όλα τα σπίτια έκαναν προετοιμασίες ανάλογα με τα οικονομικά τους μέσα. Οι νοικοκυρές αποβραδής αναπτιάζουν το προζύμι με ψιλοκοσκινισμένο και κατακάθαρο σιταρένιο αλεύρι. Ετοιμάζουν και όλα τα απαραίτητα υλικά για να κάνουν λίγο μετά τα μεσάνυχτα τις περίφημες αφράτες τηγανίτες (λουκουμάδες) . Λίγο μετά τα μεσάνυχτα η νοικοκυρά ή η γιαγιά με τη μεγάλη κόρη αρχίζουν το τηγάνισμα. Βάζουν το λάδι στη φωτιά και ρίχνουν το παραφουσκωμένο ζυμάρι μια, μια κουταλιά το οποίο με το τηγάνισμα γίνεται αφράτη τηγανίτα. Φροντίζουν να ροδοκοκκινίσουν χωρίς να ξεροψηθούν. Όταν τις ετοιμάζουν τις βάζουν σε γαβάθες πήλινες να είναι ζεστές.

Λίγο πριν ξημερώσει αρχίζει η διανομή. Πηγαίνουν κατά την εξής σειρά: αναδεκτοί στους νονούς τους, τα εγγόνια στον παππού και στη γιαγιά, τα ανίψια στους θείους και ανάλογα με τις υποχρεώσεις στα άλλα σπίτια. Ετοιμάζει η μάνα το πιάτο με τις τηγανίτες το πασπαλίζει με κανέλα και το έπαιρνε ανάλογα ή αγόρι ή κορίτσι κάποιος άλλος από το σπίτι. Ο αρραβωνιαστικός πήγαινε ο ίδιος το πιάτο στην αρραβωνιαστικιά, αφού έλεγα τις απαραίτητες ευχές για την ευτυχία του καινούριου χρόνου η νοικοκυρά άδειαζε το πιάτο με τις τηγανίτες, έβαζε της δικές της και το έστελνε πίσω με το ανάλογο φιλοδώρημα.

Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΛΑΝΤΩΝ

Την ονομασία τους την πήραν από την λατινική λέξη calenta, που διαμορφώθηκε από το ελληνικό ρήμα καλώ. Παιδιά κατά ομάδες περιφέρονταν και στα σπίτια, στους δρόμους, στα καταστήματα, και τραγουδούσαν με ειδικά όργανα τραγούδια που αφορούν τα Χριστούγεννα, τη γιορτή της Πρωτοχρονιάς τη γιορτή του Μ.Βασιλείου. Το έθιμο αυτό υπήρχε στην Ελλάδα πριν από τη Ρώμη, τα παιδιά κρατούσαν ένα κλαδί ελιάς ή δάφνης, στολισμένο με καρπούς και άσπρο μαλλί γύριζαν και τραγουδούσαν και τους έδιναν δώρο. Μετά πήρε και το έθιμο και η Ρώμη. Στο βυζάντιο κρατούσαν ραβδιά ή φανάρια στολισμένα και τραγουδώντας συνόδευαν.

Το τραγούδι με κρούση τριγώνων ή τύμπανων
Σήμερα η βάση και μάλιστα στους πόντιους διασώζεται άθικτη.
Ακούμε τα κάλαντα με πολλές παραλλαγές και αποχρώσεις στα διάφορα διαμερίσματα της χώρας μας.

ΤΣΙΓΑΡΙΘΡΑ

Παλιά στα χωριά κάθε σπίτι είχε ένα χοιρινό. Λόγω της φτώχειας εκμεταλλεύονταν όλα τα μέρη του χοιρινού. Ακόμα και το λίπος . Πολλές φορές μαζί με το λίπος αναγκαστικά κοβόταν και λίγο κρέας . Καθώς τσιγάριζαν το λίπος μέσα στα καζάνια για να λιώσει και να γίνει βούτυρο, τσιγαριζόταν και το κρέας. Ότι απέμενε λεγόταν τσιγαρίθρα. Δηλαδή τσιγαρισμένο κρέας πάνω σε λίπος , ένας πεντανόστιμος μεζές. Το λίπος που έβγαινε από το καζάνι αρχικά σε υγρή μορφή , όταν κρύωνε γινόταν στερεό. Μέσα σε αυτό το λίπος επειδή δεν υπήρχαν ψυγεία διατηρούσαν για πολύ καιρό το χοιρινό κρέας.

Η ΣΦΑΓΗ ΤΟΥ ΓΟΥΡΟΥΝΙΟΥ

Σαν ιεροτελεστία γινόταν σε κάθε οικογένεια η σφαγή του γουρουνιού το οποίο εξέτρεφαν για το σκοπό αυτό. Το γουρούνι αναλάμβαναν να το σφάξουν οι άντρες του σπιτιού την παραμονή των Χριστουγέννων. Τα μέλη της οικογενείας αντάλλασαν μεταξύ τους ευχές. Το χοίρινο κρέας αποτελούσε κύριο φαγητό στο Χριστουγεννιάτικο γεύμα, όπως άλλωστε και σήμερα. Επίσης, έφτιαχναν λουκάνικα από το γουρούνι, ενώ το λίπος του γουρουνιού το αποθήκευαν σε δοχεία και το χρησιμοποιούσαν στην μαγειρική.

ΕΘΙΜΑ ΑΠΟΚΡΙΩΝ

Όπως προαναφέρεται, ο Ελληνικός λαός αποκρεύει, δηλαδή παύει να τρώει κρέας μετά το φαγητό της Κυριακής της δεύτερης εβδομάδας, της λεγόμενης Κρεατινής. Αλλά η καθαυτό Αποκριά με τα πολλά της έθιμα είναι η τελευταία Κυριακή της Τυροφάγου. Όταν φτάσει η Κυριακή αυτή, εκτείνονται στο έπακρο η ευθυμία, οι μεταμφιέσεις και οι χοροί. Η ημέρα όλη περνά με την κίνηση των μασκαράδων, με τις επισκέψεις και το φαγοπότι. Το γενικό θόρυβο επιτείνουν οι εκπυρσοκροτήσεις των κροτίδων και ρουκετών, που σε πολλά μέρη, ιδιαίτερα της Β. Ελλάδας από παλιά συνήθιζαν να πετούν στον αέρα.

Όταν πάλι αρχίζει να νυχτώνει, τότε ανάβονται στις πλατείες των χωριών ή τους δρόμους των πόλεων φωτιές (φανοί, κλαδαριές, μπουμπούνες, καψαλιές), γύρω από τις οποίες οι άνθρωποι τραγουδούν και χορεύουν. Τη δύναμη και την ιερότητα που ο λαός αποδίδει στις ανοιξιάτικες φωτιές μάς δείχνει και το όνομα που αυτές έχουν σε μερικούς τόπους. Έτσι, στο Ζαγόρι της Ηπείρου η μεγάλη φωτιά, που ανάβεται μετά το δείπνο της Κυριακής της Τυροφάγου, ονομάζεται Καλολόγος.

Η Καθαρή Δευτέρα είναι η πρώτη μέρα της Μεγάλης Σαρακοστής, γι' αυτό λέγεται και πρωτονήστιμη Δευτέρα και Αρχιδευτέρα. Λέγεται Καθαρή, επειδή από το πρωί της ημέρας αυτής κάθε νοικοκυρά ασχολείται με το να καθαρίσει τα μαγειρικά της σκεύη από τα λίπη. Κανένας κανόνας δεν απαγορεύει το κρασί. Αυτό λοιπόν με λίγες ελιές, ταραμά και φρέσκα κρεμμυδάκια και με το απόθεμα της ευτυχίας που διατηρείται από την προηγούμενη μέρα, αρκεί ώστε και η μέρα αυτή να μην υστερεί σε κέφι από τις ημέρες της Αποκριάς, με τη διαφορά ότι αλλάζει η σκηνή και όλοι, οι μεγάλοι με τα νηστίσιμα φαγητά που έχουν ετοιμάσει, οι μικροί με τους χαρταετούς πηγαίνουν στην εξοχή για να κάνουν τα κούλουμα.

ΕΘΙΜΑ ΠΑΣΧΑ

Το Άγιο Πάσχα έφτασε και τα έθιμα, βγαλμένα από τα βάθη του χρόνου και πλουτισμένα με στοιχεία αλησμόνητων πατρίδων, αναβιώνουν στην ελληνική επαρχία τη στιγμή που στις μεγάλες πόλεις ξεθωριάζουν. Από την Κυριακή των Βαΐων και κάθε βράδυ σ' όλη τη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας οι πιστοί συρρέουν στις εκκλησίες, για να παρακολουθήσουν με κατάνυξη τα Θεία Πάθη.

Τη **Μεγάλη Δευτέρα** "ο Νυμφίος έρχεται εν τω μέσω τής νυκτός" ενώ την **Μεγάλη Τρίτη** στις εκκλησίες οδύρεται "η εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσούσα γυνή", κατά το περίφημο ιδιόμελο τροπάριο τής μοναχής Κασσιανής. Την **Μεγάλη Τετάρτη** οι νοικοκυρές πλένουν και καθαρίζουν το σπίτι ενώ το απόγευμα γίνεται στην εκκλησία το Μέγα Ευχέλαιο και το βράδυ ο Μυστικός Δείπνος.

Το αίμα του Χριστού

Τα Έθιμα του Πάσχα αρχίζουν κυρίως την **Μεγάλη Πέμπτη**, γιατί από την ημέρα αυτή ξεκινούν οι προετοιμασίες για το Πάσχα. Με ένα κόκκινο πανί απλωμένο στο μπαλκόνι ή το παράθυρο που συμβολίζει το αίμα του Χριστού ξεκινούν στην επαρχία οι προετοιμασίες για τη βραδιά της Ανάστασης ενώ την ίδια ημέρα οι νοικοκυρές σε όλη τη χώρα βάζουν τα κόκκινα αβγά.

Η **Μεγάλη Παρασκευή**, είναι ημέρα πένθους, ο λαός ζει με μεγάλη κατάνυξη το Θείο Δράμα. Δεν τρώνε γλυκά για την αγάπη του Χριστού που τον πότισαν ξύδι. Ταχινόσουπα, μαρούλι με ξύδι ή φακές με ξύδι είναι τα συνήθη φαγητά. Κανείς δεν πρέπει να πιάσει στα χέρια του σφυρί ή βελόνι, γιατί θεωρείται μεγάλη αμαρτία. Το βράδυ γίνεται ο Εσπερινός και η περιφορά του Επιταφίου. Της πομπής προπορεύεται η μπάντα ή η χορωδία και παίζει πένθιμα εμβατήρια, ακολουθούν οι ιεροψάλτες, ο κλήρος, οι μυροφόρες, τα εξαπτέρυγα, πρόσκοποι, και οι πιστοί που ψέλνουν καθ' όλη τη διάρκεια της λιτανείας. Σε όλη τη διαδρομή οι πιστοί ραίνουν τον επιτάφιο με λουλούδια και αρώματα, κρατώντας αναμμένα κεριά.

Το **Μεγάλο Σάββατο**, μετά το τέλος της λειτουργίας της Ανάστασης, όλοι οι πιστοί φροντίζουν να πάρουν στα σπίτια τους τη λαμπάδα με το Άγιο φως της Ανάστασης και, πριν μπουν στο σπίτι, κάνουν το σημάδι του σταυρού με τον καπνό του κεριού πάνω στην πόρτα, ανάβουν το καντήλι που έχουν στα εικονίσματα του σπιτιού και φροντίζουν να το κρατούν αναμμένο όλο το χρόνο, για να το ανανεώσουν και πάλι την επόμενη Ανάσταση.

ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΗΣ Β΄ & Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
ΒΙΝΙΟΛΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΚΩΣΤΟΡΡΙΖΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
ΜΕΜΑΪ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
ΜΕΜΑΪ ΠΕΤΡΟΣ ΡΟΜΠΕΡΤ
ΦΕΚΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
ΚΑΡΔΑΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΛΑΧΑΝΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
ΤΣΙΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

▣ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ :

▣ ΧΟΛΕΒΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ

▣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ :

▣ ΒΑΜΒΑΚΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

▣ ΚΟΡΔΑΣ ΠΕΤΡΟΣ

▣ ΖΑΧΑΡΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ